

Daniel Glattauer

PROTI SEVERNEMU VETRU

Gut gegen Nordwind

Koprodukcija z Mestnim gledališčem Ptuj

Dramatizacija **Daniel Glattauer in Ulrike Zemme**

Prevod **Lučka Jenčič**

Režija **Alen Jelen**

Dramaturgija **Marinka Poštrak**

Scenografija in kostumografija **Vasilija Fišer**

Lektorica **Mateja Dermelj**

Izbor glasbe **Darja Hlavka Godina**

Oblikovalec svetlobe **Bojan Hudernik**

Oblikovalec maske **Matej Pajntar**

IGRATA

Emmi Rothner **Vesna Pernarčič**

Leo Leike **Rok Vihar k. g.**

Glas Bernharda Rothnerja **Peter Musevski**

Premiera v Prešernovem gledališču Kranj:

17. septembra 2011

Premiera v Mestnem gledališču Ptuj:

21. oktobra 2011

Zahvaljujemo se kavarni Mitnica v Kranju in statistom, ki so sodelovali pri fotografiranju gledališkega plakata: Ivi Tavčar, Sari Smodej, Maši Sari Modic, Žigi Uzarju, Jaki Šuštarju in Katji Zupančič.

TEHNIČNA EKIPA PREŠERNOVEGA GLEDALIŠČA KRANJ:

Inspicent in rekviziter **Jošt Cvikl** Šepetalka **Lena Vastl** Osvetljevalca **Drago Cerkovnik** in **Bojan Hudernik** Tonski mojster **Robert Obed** Frizer in masker **Matej Pajntar** Garderoberka **Bojana Fornazarič** Odrski tehnik **Janez Plevnik**, **Robert Rajgelj** in **Simon Markelj**

TEHNIČNA EKIPA MESTNEGA GLEDALIŠČA PTUJ:

Vodja predstave in lučni mojster **Simon Puhar** Garderoberka **Irena Meško**
Tonski mojster **Danijel Vogrinec** Odrski mojster **Andrej Cizerl Kodrič**

V predstavi smo uporabili tudi kratek odlomek iz romana, ki je v prevodu Neže Božič izšel pri Cankarjevi založbi leta 2010.

Daniel Glattauer

je avtor dveh največjih knjižnih uspešnic zadnjega časa. Z romanom *Proti severnemu vetru* (*Gut gegen Nordwind*) in njegovim nadaljevanjem *Vsakih sedem valov* (*Alle sieben Wellen*) je dosegel izjemen uspeh in se povzpел med najbolj brane, uveljavljene in priljubljene avtorje.

Rodil se je 19. maja 1960 na Dunaju, kjer je študiral pedagogiko in umetnostno zgodovino. Med šestnajstim in dvaindvajsetim letom je, kot je povedal v interjuju za spletni portal Siol ob predstavitvi prevoda *Proti severnemu vetru* v slovenščino (Cankarjeva založba), pisal pesmi in kratke zgodbe, ki jih je v enem od dunajskih lokalov tudi prebiral. Nato se je lotil študija in se ukvarjal z novinarstvom, pozneje pa se je pisateljska žilica vrnila.

Po študiju je bil nekaj let urednik pri časopisu *Die Presse*, pozneje je pisal feljtone in kratke kolumne za dnevnik *Der Standard* (trikrat jih je izdal v

knjižni obliki: *Die Ameisenzählung*, *Die Vögel brüllen in Schauma maß*). Pred uspešnico *Proti severnemu vetru* je napisal precej leposlovnih del, med katerimi so tudi priljubljeno delo za otroke *Theo*, *Antworten aus dem Kinderzimmer*, ter romana *Darum* in *Der Weihnachtshund* (*Božični pes*), ki je leta 2004 doživel ekranizacijo.

Roman v elektronskih pismih *Proti severnemu vetru* pomeni radikalno prelomnico v Glattauerjevi literarni karieri, česar niti sam ni pričakoval. Leta 2006 je bil nominiran za nemško knjižno nagrado (*Deutscher Buchpreis*), obenem pa je delo bliskovito postalo tudi prodajna uspešnica. Danes je prevedeno že v petintrideset jezikov, dramatizacijo pa od leta 2007 več kot uspešno igrajo kar na petindvajsetih avstrijskih odrih. Avtorju je še posebej ljuba izvedba v dunajskem gledališču *Cammerspiele*. Predlani izdano nadaljevanje romana z naslovom *Vsakih sedem valov* je prav tako že prevedeno v trideset jezikov. Obe deli bosta izšli tudi v angleščini pri ugledni britanski založbi MacLehose Press.

Za roman *Proti severnemu vetru* se je menda zanimalo že kar nekaj filmskih producentov, vendar avtor, kot pravi sam, čaka na ponudbo iz Hollywooda. Trenutno se ukvarja izključno s pisanjem – piše nov roman, katerega osrednja junakinja je znova ženska.

Predstava *Proti severnemu vetru* v koprodukciji Prešernovega gledališča in Mestnega gledališča Ptuj bo prva uprizoritev te svetovne uspešnice na slovenskih odrih.

Odlomki iz časopisnih komentarjev o romanu

PROTI SEVERNEMU VETRU

»... eden najbolj očarljivih in iskrivih ljubezenskih dialogov v sodobni literaturi ...«

Volker Hage, *Der Spiegel*, 22. 12. 2006

»Bistroumno, zabavno in še napeto.«

Brigitte, *Buch-extra*, 27. 9. 2006

»Umetnost komuniciranja na najvišji ravni. Knjige ni mogoče odložiti. Ne moreš si kaj, da svoji okolici ne bi na glas prebiral tega vzorčnega primera dvorjenja na daljavo ... Zabavno in smešno do solz. Delo se loteva slabosti elektronskega ljubimkanja in z občudovanja vredno spretnostjo poplesuje po tanki vrvi nad brezni Ildiko von Kurthy.«

Elmar Krekeler, *Die Welt*, 2. 9. 2006

»Hitra, šaljiva različica pisemskega romana v času računalnikov, ki vsem, ki pesimistično ponavljajo kulturni predsodek, da elektronska sporočila nimajo globine, dokazuje nasprotno.«

Silja Ukena, *KulturSpiegel*, 31. 7. 2006

»Daniel Glattauer čudovito opisuje iskreno, hitro zблиžanje dveh ljudi – in njun strah pred resničnim srečanjem.«

Freundin, 2. 8. 2006

»Čudovita knjiga o posebni ljubezenski zgodbi.«

Woman, 4. 8. 2006

»Grenko-sladka pravljica s presenetljivim sporočilom na koncu.«

Die Presse, 19. 8. 2006

»Virtuoza kompozicija ... Bralec hitro pozabi, da bere posamezna elektronska sporočila, besedilo je enovito, a vendarle dobro poantirano izmenjevanje udarcev ... Posrečen, zabaven ljubezenski roman.«

Katharina Mahrenholz, *NDR Info*, 11. 9. 2006

»Avstrijski pisatelj Daniel Glattauer je svoj roman *Proti severnemu vetru* izpeljal kot prefinjeno elektronsko variacijo klasičnega pisemskega romana, kakršnega je ljubilo 18. stoletje, ali, kot bi lahko rekli: svetovni splet kot *postillon d'amour*. Občudovanja vredno, kako elegantno in na videz brez truda Glattauer ujame ravnotežje.«

Urs Jenny, *Spiegel Special*, julij 2006

»Minimalistična, radoživa ljubezenska zgodba. Zgodnji romantiki bi uživali ob tem ljubezenskem baletu, in to kar dvakrat: prvič, junaka preživita vso paleto starega romantičnega hrepenenja, ki vzplamti, potem pa izgoreva v lastnem ognju; in drugič, to počneta z ostroumnostjo, ki so jo romantiki tako čislali ... Položimo si roko na srce, zaželimo jima srečo in upajmo, da ju bomo še srečali.«

Andreas Isenschmid, *Neue Zürcher Zeitung*, 17. 12. 2006

»Čudovito romantičen in zabaven roman.«

Thomas Stillbauer, *Frankfurter Rundschau*, 4. 7. 2007

Izbrala in prevedla: Lučka Jenčič

BESEDO IMATA ZALJUBLJENCA

»Besedo ima potemtakem zaljubljenec; takole pravi ...«* zapiše Roland Barthes v uvodu k *Fragmentom ljubezenskega diskurza* in potem pred očmi vseh, ki smo bili kdaj zaljubljeni, naniza prepoznavne simptome in faze tega ekstatičnega »stanja«, podkrepnjene s filozofskimi in literarnimi referencami. Rezime te intimno in literarno subtilne knjige o zaljubljenosti je, da je zaljubljenost tisto ekstatično stanje, ki nujno preide tri faze, vse od »časa idile in nežnosti začetka« imagarne podobe ljubljene bitja, ki jo ustvari naša želja in v kateri »v omami 'raziskujem' popolnost ljubljene bitja in objektovo ustreznost moji želji, preko dolge poti srčnih ran, tesnob, stisk, zamer in potrnosti, pa vse do krutega soočenja z realnostjo in strahu pred polomom, ki bo prizadel hkrati drugega, mene in čudežno srečanje, ki naju je najprej odkrilo drugega drugemu«.

In prav ta stanja, po zaslugi elektronskega dopisovanja, mail za mailom »prehodita« tudi junaka Glattauerjevega romana *Proti severnemu vetru*, čeprav z eno bistveno razliko: da podoba ljubezenskega objekta ustvarjajo zgolj in samo njune zapisane besede in da se zavestno izo-

gibata in končno tudi izogneta soočenju v realnosti in razočaranju, ki bi temu srečanju lahko sledilo. Emmi Rothner in Leo Leike, intelektualna junaka Glattauerjevega romana, sta ozaveščena glede zadnje faze, zato se ves čas izmikata srečanju v resničnosti, saj lahko edino tako ohranita svoji imaginarni podobi in se izogneta razočaranju ali prestopita na področje ljubezni, ki vse sprejme in vse odpusti in dopusti. Tudi to, da drugi ne ustreza popolnoma naši želji. Zato ni nič čudnega, da je tako spretno napisan roman o zaljubljenosti v času, v katerem so čustva skrbno spravljena v instant konverzijskih konzervah, postal literarna uspešnica. Prav tako, kot sta nekoč davno postali uspešnici Laclosov roman v pismih *Nevarna razmerja* in Goethejev roman *Trpljenje mladega Wertherja*.

V obdobju ekonomičnosti e-mailovskih stikov in trikov, ko se zdi, da ni več prostora in časa za iskreno dopisovanje, nam Glattauerjev roman dokazuje, da prav ta medij to obliko še kako omogoča. V obdobju, v katerem se je zdelo, da je romantična, kaj šele platonična ljubezen *passé* in da je čas za zmeraj povozil roman v pismih, Glattauer (z odmevom pri bralcih) znova dokazuje, da sta tako platonična ljubezen kot roman v pismih celo zelo *in* in da jima elektronska pošta pride še kako prav. Času, ki je na videz v znamenju čustvene puščave, je Glattauer s svojim elektronskim ljubezenskim romanom zabil čustveno žeblico na racionalno glavico in dokazal, da ljudje ostajajo pod racionalnim oklepom kljub vsemu še zmeraj neizmerno čustveni in da tudi v na videz neromantičnem času hrepenijo po romantični ljubezni. Veliko bolj kot po

seksu. Še več ... Tako kot Barthes v *Fragmentih ljubezenskega diskurza* tudi Glattauer v romanu *Proti severnemu vetru* spregovori pravzaprav o »obscenosti« *ljubezni. Kot ugotavlja Zdenko Vrdlovec v predgovoru k Barthesovi knjigi, »je po Barthesu danes lahko obscena le še ljubezenska sentimentalnost [...]. Nespodobno ni več seksualno, temveč sentimentalno [...]. Ljubezen je obscena natanko v tem, da postavlja sentiment namesto seksa.«*

Junaka romana *Proti severnemu vetru* Emmi Rothner in Leo Leike sta na nek bizaren način v bistvu »žrtvi« *tipkarske napake. Njuno dopisovanje se ne začne na portalu, kjer se običajno iščejo »stiki«, ampak zgolj naključno, po pomoti. Zanju sta, banalno rečeno, krivi zamenjani črki E in I. V hitrosti pisanja e-mailov Emma zagreši napako in napiše napačen elektronski naslov; E se vrine pred I in stik med dvema popolnima neznancema je zgolj po naključju spočet. In obratno ... Prav tako z napačno črko se njuna ljubezenska zgodba tudi konča, tokrat zaradi črke I. Emmin mož ženo (zavestno ali ne, to raje prepustimo analitikom in psihoanalitikom!) ljubkovalno pokliče Emmi (namesto Emma), torej tako, kot se podpisuje svojemu e-mailovskemu ljubimcu, in ona se v tem trenutku zaradi slabe vesti premisli, da bi se z Leom končno srečala. Ali pa ji črka I znova vzbudi strah pred soočenjem z resničnim Leom, ki bi lahko razbil iluzijo o fantazmi Lea v njeni glavi. Kaj se torej zgodi vmes, med tema usodno zamenjanima črkama? Imajo besede res tako usodno in magično moč, da povežejo dva v usodno ljubezen, ne da bi se videla, povohala, dotaknila drug drugega in končno tudi spala skupaj?*

V Glattauerjevem ljubezenskem romanu v elektronskih pismih gre natanko za to. Gre za glorifikacijo moči napisanih besed v izrazito vizualnem času, ki stavi vse svoje adute na moč podobe. Neznanca Emmi Rothner in Leo Leike se času navkljub ali prav zato zaljubita izključno zaradi užitka, ki jima ga ponuja konverzacija, zaradi užitka in magične moči besed, zapisanih na pravi način in ob pravem trenutku. S pomočjo te se drug v drugem prepoznata in drug v drugem odslikavata. In da ne bo pomote ... Emmi in Leo si ne pišeta romantičnih ljubezenskih pisem, dolgo se celo neusmiljeno zbadata in vztrajno vikata, in ko sta oba že globoko zabredla v zaljubljenost in več kot očitno kažeta njene simptome, drug drugega še zmeraj prepričujeta, da ni tako. Emmi Lea in sebe prepričuje, da živi v idealnem in harmoničnem zakonu, Leo sebi in Emmi dopoveduje, da je še zmeraj zaljubljen v svojo fatalno Marlene. Verbalni pingpong in njegova neposrednost, igrivost, provokativnost, dvoumnost, strastnost, ironičnost in zapeljivost ju usodno povežejo v zmeraj bolj intimen odnos. Njuni e-maili (ki po barthesovsko »kažejo, kar skrivata, in skrivajo, kar kažeta«) so tisti, ki sprožijo, potem pa tudi spretno vzdržujejo njuno napeto igro zapeljevanja in oblikovanja ljubezenske fantazme, ustvarjajo intelektualno in erotično naelektrenost, povzročijo in podaljšujejo ljubezensko iluzijo, v kateri »postane podoba ljubezenskega objekta bolj realna od objekta samega«.

In kaj je v njunih elektronskih pismih takšnega, da povzročijo ta »neskončni« *ljubezenski delirij, ne da bi se končno srečala v podobi iz mesa in krvi?*

V njunih pismih je natanko to, kar sodobna intelektualna zaljubljenca v odčaranem svetu deziluzij in vsakdanjih banalnosti potrebuje: *dialektika skrivnosti*, iluzionistična podoba idealnega partnerja. In prav to spretno gradi njun skupni smisel za humor, ironijo in samoironijo ter ravno prav doziran dražljiv cinizem, ki dopisovanju podeli tisti obvezni smeh, ki spremlja vsako zaljubljenost. Emmi in Leo se namreč, tako kot tudi vsi nevirtualni zaljubljenca, ves čas zapeljujeta s pomočjo duhovito, iskreno, cinično in pretanjeno napisanih e-mailov, ki jih v skladu s strategijo zapeljevanja znata prav »dozirati« in napetost stopnjevati s premolki in z negotovostjo, ki sprožajo hrepenenje. Njuno elektronsko dopisovanje je dražljivo, ker je prepojeno s humorjem in igrivo rabo besed, in prav zato postane nekakšna pretanjena jezikovna igra, ki je vir neizmernega užitka. Kajti njune besede tipajo, trepetajo, šepetajo, kričijo, krvavijo, se jezijo, smejiijo, dišijo, božajo ... in seveda tudi poljubljajo. Pri Emmi in Leu so zato »na delu« fragmenti ljubezenskega diskurza *par excellence*, fragmenti, ki bi Rolanda Barthesa brez dvoma navdušili. Zakaj? Zato, ker v njem oba najdeta neizmeren užitek.

Emmi in Leo sta na terenu, ki se mu reče »roman v pismih«, v igri zapeljevanja na nek način presenetljivo podobna svojima »davnima prednikoma«, markizi de Merteuil in vikontu Valmontu iz *Nevarnih razmerij*. Vendar s to razliko, da pri njiju ne gre za igro merjenja moči, ampak za igro besed, ki iluzijo zaljubljenosti čim dlje vzdržuje in podaljšuje. In v tej igri vzdrževanja fantazme in podaljševanja roka zaljubljenosti postaneta Emmi in Leo prava virtuoza, saj mojstrsko preigra-

ta vse znane registre zaljubljenca in za vzdrževanje napetosti uporabi vse mogoče igrice in strategije, med drugim tudi ljubosumje, saj je Emma konec koncev srečno poročena, pa vse do »podtikanja« novih ljubimcev, kot to v veliko bolj kruti inačici počneta junaka *Nevarnih razmerij*. Ne glede na podobnost pa je med junakoma obeh romanov v pismih bistvena razlika, kajti markiza in vikont v nevarnem razmerju merjenja moči predvsem taktizirata, pri Emmi in Leu pa je taktiziranje (če temu sploh lahko tako rečemo) le obvezna »strategija« za podaljševanje zaljubljenosti. V tem sta bližja Wertherju in njegovemu melanholičnemu hrepenenju po ljubljem bitju. Vmes so seveda dolgi »premolki« in (samo)spraševanja, ali sem zanj pravi (-a), idealen (-na) ali zgolj pomota. So dolge noči in dnevi ljubezenskega hrepenenja in čakanja na odgovor bitja, ki je in ni realno, in čakanja na svoj narcistični odsev. So dolge noči dopisovanj, v katerih je »govorica koža: svojo govoricu drgnem ob drugega. Kakor bi imel besede namesto prstov ali prste na konicah svojih besed.« In kaj drugega, razen z drugačno rabo besed, pove Glattauer v svojem romanu, ko zapiše: »Pisanje je kot poljubljanje, samo brez ustnic. Pisanje je poljubljanje z glavo.« Pisanje je lahko tako neizmeren užitek, da nadomesti tudi telesni stik. Zato, da se iluzija ne bi sesula in se »ljubezenski objekt ne bi prikazal kot prazen, ničn«.

* Vsi navedeni citati so iz knjige Roland Barthes: *Fragmenti ljubezenskega diskurza*, Založba *cf., Ljubljana 2002; prevedla Zoja Skušek.

ROK VIHAR
VESNA PERNARČIČ

Lučka Jenčič

NIČ NI NEVERJETNO, VSE JE MOGOČE

ali bližina na daljavo

Se spomnite ljubke Meg Ryan kot Kathleen Kelly, ki ima na nekem newyorškem vogalu majhno knjigarno, in Toma Hanksa kot Joeja Foxa, ki v njeni neposredni bližini odpre svojo veleknjigarno in jo s tem uniči? Vztrajni in vzdržljivi paberkovalci televizijskih programov, na katerih resetirajo vedno iste ameriške uspešnice, vedo, da gre za film *You've Got Mail*, po slovensko *Imaš pošto* iz leta 1998 (prevod Dominika Logar). Čeprav gre za čisto hollywoodsko retoriko, je v omenjenem filmu še nekaj več – v njem se skriva zgodovinska sintaksa, ki je v Združene države v času zastrašujoče fašistične grožnje pripeljala stotine evropskih kulturnikov in v marsičem trajnostno oblikovala ameriški film. Eden od njih je bil Míklos László, rojen leta 1903 v Budimpešti kot Nicholaus Leitner, ki je doma že zgodaj začel pisati igre za majhna gledališča in kabarete. S

svojimi deli je bil tako uspešen, da je leta 1934 dobil celo ugledno nagrado Madžarske kraljeve akademije za literaturo (*Hungarian Royal Academy Award for Literature*). Najbolj priljubljeno med njimi je imelo v izvirniku naslov *Illatszertár*, v prevodu sprva znano kot *Parfumerie*. László se je s svojim talentom kasneje uveljavil tudi v Ameriki. Pod naslovom *The Shop Around the Corner* je odrsko delo, leta 1940 predelano v scenarij, postalo predloga za filmsko uspešnico velikega, prav tako emigrantskega režiserja Ernsta Lubitscha; v njej sta nastopila takrat slavna Margaret Sullavan in James Stewart. Film *Imaš pošto* je torej samo posodobljena inačica *Trgovine za vogalom* – kakor je slovenski naslov Lubitschevega filma in duhovite zgodbe o dveh sodelavcih, ki si gresta na delovnem mestu strahovito na živce, mimogrede pa se preko dopisovanja zaljubita v neznana partnerja, ne da bi pri tem slutila, da gre za isti osebi.

Toda Kathleen Kelly in Joe Fox si pred dobrimi desetimi leti seveda nista več pošiljala pisem z znamkami, ampak sta se našla na spletu, kjer sta prav zaradi tega, ker sta bila drug za drugega popolna neznanca, s svojim odkritim pisanjem zelo hitro vzpostavila zaupno bližino. S kramljanjem po internetu sta drug drugemu razkrivala stvari, o katerih se nista pogovarjala ne s svojima partnerjema ne s sodelavci, zato sta se tega dopisovanja tudi vse bolj oklepala. Kmalu je vzniknila želja, da se srečata. Toda ko naj bi se to zgodilo, se v lokalu nista znašla tujca, marveč nasprotnika: Kathleen, lastnica tradicionalne knjigarne s posebnim šarmom, in Joe Fox, konkurent z mega

uspešno novodobno knjigarno, ki brezkompromisno uničuje vse okoli sebe. A je bilo že takrat intonirano, da se nasprotnika privlačita.

Gledališka različica romana Daniela Glattauerja *Proti severnemu vetru* se polašča istih miselnih vzorcev. Tudi tu elektronska obsesivnost povzroči, da osebi, ki do pred kratkim sploh nista vedeli za obstoj druga druge, razvijeta usodno nagnjenje in fatalno privlačnost, ki jima začne določati vsakdanjik, obenem pa povsem razbije mit o fizični pojavnosti. Nenadoma lahko posameznik bolje funkcionira na daljavo, ker se tako preda uroku besed: takrat postane odsotnost drugega možnost za pravo približevanje. Emmi in Leo vse intenzivneje čutita, da moč pisanja pomeni moč zapeljevanja. Dojemata, da tudi banalnosti pridobivajo prepričljivejši ton, da navsezadnje lahko tudi igrata, se sprenevedata, da v pisanje projicirata sebe in svojo samopodobo. V svetu, kjer se vse vrtilo okoli razkritosti, odkrivata pomen zakritega, skrivnostnega. Poleg tega spoznavata, da elektronska pošta polni praznino, v katero vedno znova padajo celo najbolj prizemljeni ljudje. Nadomesti odsotnost živega dialoga, celovitega pogovora s partnerjem: oči, telo, dušo – zanikuje bolj ali manj utemeljene izgovore zaradi umikanja, kadar dva živita kot par. Tu je prostor, kjer se lahko uresničijo večne sanje o bližini in razumevanju, kjer plane na dan dotlej neznana lakota po ljubezni, ne da bi se je zavedali. Še več, nekateri so najgloblje prepričani, da jo živijo. To je trenutek, ko se ljubezen podvoji in razkolje: ljubezen naenkrat ni samo postulat dveh. Nenadoma smo v območju prepovedane ljubezni. Emmi je poročena in svojega moža ljubi,

toda Emmi je tudi vse bolj zaljubljenega v virtualnega Lea. Zaljubljena na način, ki nepreklicno vodi v ljubezen – in se tako znajde v dveh ljubeznih. Mar ni ljubezen ena sama, edino zveličavna?

Prav to je med drugim zaposlovalo velike pisatelje romanov v pismih iz druge polovice 18. stoletja, ko je ta literarna zvrst dosegla vrhunec. Trije klasiki evropske književnosti so ustvarili pisemske mojstrovine in v treh različicah genialno raziskali človeško čud in nprav, predvsem vzgibe in vzvode odnosov, določenih s takratnimi družbenimi normami. Teža vprašanj po dobrih dvesto letih še vedno pritiska na zasvojenca ljubezni. Jean-Jacques Rousseau je leta 1761 objavil *Julijo ali Novo Heloizo*, Johann Wolfgang Goethe leta 1774 *Trpljenje mladega Wertherja*, Choderlos de Laclos leta 1782 *Nevarna razmerja*. Pisemski izbor posameznega desetletja je v vsakem od del drugačen. Rousseau poleg pisem ljubimcev – Saint-Preuxa in Julije – objavlja tudi njuno dopisovanje s prijatelji in drugimi udeleženci njune tragične zgodbe, Goethe se odloči za izpoved v obliki pisem, ki jih samomorilski Werther piše svojemu prijatelju Wilhelmu, Laclos pa uporabi med seboj prepleteno dopisovanje članov izbranega družbenega kroga, v katerem izstopata vikont de Valmont in markiza de Meurteuil, nekdanja diabolična ljubimca, ki vodita pogubno dogajanje in povzročita moralni propad tako žrtev kot tudi storilcev. Značilno je, da so vsi trije romani zgrajeni na prepovedi: sedemnajstletna Julija ne sme ljubiti svojega mladega učitelja Saint-Preuxa, ker je on prenizkega rodu, Wertherjeva Lotte ima spodobnega in uglednega zaročenca, do tedaj kre-

postna predsednica Tourvelova pa se vda pokvarjenemu vikontu de Valmontu in se s tem požene v blaznost. Nobeden od pisateljev svojim junakom ni dal blažene možnosti za uresničitev ljubezenskih hrepenenj.

Pismo kot literarno sredstvo poskuša s svojo neposrednostjo na poseben način izzvati bralčevo pozornost. Korespondenčni roman, v katerem se zgodi negiranje prepovedanega, čeprav za ceno smrti in uničenja, predstavlja idejno podstat omenjenih romanov, katerih doktrina je zdavnaj ugasnila, a v nasledkih, če se vrnemo h Glattauerju, čigar roman so ocenjevalci pogosto omenjali v zvezi z Goethejevim, so zametki istega: vse govori zoper zблиžanje Emmi in Lea, in notranja prepoved, ki si jo postavita, je za vsakega od njiju zapoved, s katero se borita, toda zares upreti se ji ne moreta. Na srečo ali nesrečo je tu pisatelj, ki poskrbi za fatalen konec. Miklos László je bil ljubimcema bolj naklonjen.

VIRTUALNI LJUBIMCI

Kot zatrjuje, Daniel Glattauer, avtor romana *Proti severnemu vetru*, nima neposredne osebne izkušnje z virtualnim razmerjem, kljub temu pa osnovna forma, v kateri je napisana zgodba, v taki meri razkriva značilnosti tovrstnih odnosov, da je mogoče razumeti, kako se razvijajo, kam peljejo in kakšne pasti jih na tej poti čakajo.

Čeprav se zdijo možnosti pri izbiri partnerja ogromne, pa selekcija realnosti iz prvotnih treh milijard potencialnih kandidatov ali kandidatke krog tistih, s katerimi dejansko navežemo tesnejši stik, skrči na nekaj posameznikov. Zaradi oddaljenosti, starostne razlike, drugačnih družbenih skupin, predsodkov in drugih razlogov ljudje spoznamo tako malo oseb, s katerimi se lahko povežemo, da je pravi čudež, da kot vrsta sploh še obstajamo. V resnici sicer vsakemu posamezniku zadošča ena sama oseba, a se nam običajna izbira pogosto zdi nekam omejena. Nič čudnega. V vsaki povprečno založeni trgovini nam je danes na voljo nekaj deset vrst čipsa, v primeru, ko nabor prigrizkov razširimo še na druge oblike, pa je obilje izbire še razkošnejše, da o drugi vrsti hrane sploh ne govorimo. V medsebojnih odnosih pa naj bi žvečili tisto repo,

ki nam edina pride pod roke?! V primerjavi z ostalimi izbirami, ki jih civilizacija daje človeku, je nabor pri izbiri partnerja več kot omejen.

Spletna komunikacija je to omejitev vsaj navidez presegla. Prek mrežja lahko stopimo v stik s komerkoli na svetu. Ko se je pred poldrugim desetletjem prikazal v naših krajih, je internet naprej navdušil prav s tem, da si se lahko povezal z nekom na povsem drugem delu sveta.

Bližina, ki jo je ustvarilo virtualno sporazumevanje, je še globlja. Prav v začetku internetne revolucije je sporazumevanje potekalo izključno v obliki besedila. Črke in nič drugega. Samo petindvajset znakov in nič drugega. Nobenih pogledov, nobenega vonja, nobenih zvokov. Stik, osiromašen skoraj do skrajnosti.

Po drugi strani je odsotnost ostalih izrazov ustvarjala tudi izredno intimo, podobno tisti v nekaterih spovednicah, kjer se s spovednikom srečamo v temi, kot popolni neznanci, tako da lahko potihem povemo vse, kar nam leži na duši.

Pogovor z neznancem je pravzaprav izhodišče za večino razmerij, v nekem smislu pa jedro prav vsakega, saj je aktivno razmerje pravzaprav nenehno odkrivanje neznanca v bližnji osebi. Pogosto se zgodi, da odnos zabrede v plitvino, ko v bližnjem ne prepoznamo nič več neznanega, ko je v partnerju toliko novega kot v zavitku sladkorja. Osvajalec je obkrožil svet in nič več ga ne preseneti.

Leo in Emmi tega problema nimata. Glattauer pri snovanju njune zgodbe (verjetno) namenoma ostaja spletno starokopiten in vso komunikacijo med njima prepusti prav eni od osnovnih oblik – elektronski pošti. Tako oba junaka vseskozi ostajata za zaveso golih črk.

Sodeč po obliki elektronskega sporazumevanja, ki jo uporabljata Leo in Emmi, bi bil roman lahko napisan vsaj desetletje prej, v bistvu pa celo pred tridesetimi leti (standard za elektronsko pošto je bil oblikovan že pred letom 1980). Oblike, ki jih tehnično ponuja internet zadnje generacije, o sogovorniku razkrivajo precej več. Leta 2006, ko je roman izšel, Facebook res še ni kaj dosti zalegel proti severnemu vetru osamljenosti sveta, zato pa so toliko bolj pomagali predhodniki, ki so že pred letom 2000 omogočali videoklice, izmenjavo fotografij in neposredno sporočanje. Emmi in Leo ne uporabita nobene od teh pridobitev. Avtor se zavestno odreče vsem drugim oblikam komuniciranja in s tem sporoča, da pravzaprav ne gre za opis spletne romance. Pod zunanjo formo se skriva drugačna pripoved.

Razmerje, ki se začne kot pomota v elektronskem naslovu, ves čas ostaja na ravni odnosa brez obraza. Vse zunanosti so namenoma marginalizirane, pogosto jih oba dopisovalca celo namenoma postavita zunaj dovoljenega. Njuno razmerje je tako spočetka močno regulirano. Zanimivo pa je, da prav te omejitve ponujajo drugačno vrsto svobode in intimne. Sogovornik v takem dialogu ostaja vedno skrit, kot tak pa nujno tudi abstrakten. Dojemamo ga podobno, kot ju dojemata bralec

romana. Kakšna je Emmi, kako je videti Leo? Vprašanja o realnosti ju ves čas vznemirjajo, obenem pa si jih ne upata povsem razrešiti, čeprav bi jih lahko zelo preprosto. Nasprotno, pot do odgovorov nanje si namenoma zapletata. Nevednost ju namreč zadržuje v območju »spovedne intimne«. Ta je povsem drugačna od tiste, ki jo Emmi čuti do svojega moža in Leo do občasnih partnerk. Pri vseh nevirtualnih razmerjih je zunanost prvi stik in prvo poslano sporočilo. Na sporočila, ki jih svoji okolici posredujemo s svojim videzom, glasom, kretnjami, naglasom, s svojo zunanostjo, lahko vplivamo mnogo manj kot na sporočila, ki jih pošiljamo po elektronski pošti. Pri pisanju elektronskih sporočil imamo na voljo čas, da jih popravimo in preoblikujemo. Smo popolni gospodarji sporočila in posredujemo samo tisto, kar želimo. V realni vsakdanjosti seveda ni tako. Svoje realnosti ne moremo bistveno spreminjati. Poleg tega smo ves čas v neposredni interakciji, medtem ko besedila oddajamo po koščkih in kontrolirano: premislek, pismo, pavza za premislek, odgovor, pavza za popravek, pošiljanje odgovora ...

Kdo v resnici smo? To je eno od pomembnejših vprašanj vsakega človeka. Lahko si ga zastavim neposredno ali pa niti ne, nanj vedno odgovarjam z načinom svojega življenja. Odgovorov pa je toliko, kolikor je nas – ogromno. Še več. Odgovor na to vprašanje se spreminja tudi s posameznikom in tako preživimo več odgovorov na vprašanje o lastnem bistvu. Prav tako se odgovor spreminja glede na to, komu je namenjen. Drugače se obnašamo v družbi sošolcev kot pa na zasedanju parlamenta. Prav noben od teh odgovorov pa ni dokončen in natančno načrtan.

Drugače je, kadar komunikacija poteka izključno prek besedila. »Na internetu sem lahko kdorkoli,« je krilatica, ki dobro opredeljuje ta položaj. Vprašanje tako ni več, kdo sem, temveč kaj hočem biti. Ker lahko natančno kontroliram svoja sporočila (če se zmotim, se popravim), tudi natančno obvladam svojo podobo, ki jo posredujem s svojimi besedami. Za to se odločita tudi Leo in Emmi. O njuni realnosti v romanu ne izvemo ničesar, sta samo avtorja svojih pisem in nič drugega. Emmi in Leo, kot ju bralec teh pisem dojema, sta pravzaprav fiktivni osebi (tako ali tako fiktivnih oseb). Podoba, ki jo posredujem izključno z besedami, je fiktivna, vsaj toliko kot dramska oseba, ki je ravno tako definirana izključno z besedami.

Z odrskim uprizarjanjem romana *Proti severnemu vetru* pa imamo priložnost, da pokukamo tudi onkraj zavese besed. Tako kot se dramska oseba v gledališki predstavi realizira v odrski lik, ki preseže fiktivno raven dramske predloge, se tudi oba junaka Glattaurejeve e-romance pokažeta v novi luči. Bistvena razlika med njima in običajnimi dramskimi liki je v tem, da Leo in Emmi v resnici nimata besedila. Besedilo romana namreč pripada e-Leu in e-Emmi, likoma, ki ju Leo in Emmi ustvarjata s svojimi elektronskimi pismi. Pri tem oba živita tudi svoje življenje, ki očitno in prikrito vpliva na njuni virtualni osebi. V gledališki predstavi pa se morata razkriti vsaj očem občinstva, postati vlogi, ki igrata vlogi.

Virtualna vloga, ki jo igrata, ni pretvarjanje v smislu prevare sogovornika. Oseba, ki se kaže v pismih, je lepša, duhovitejša, boljša, ljubeznejša, bolj tolerantna ... kot njen avtor. Virtualni različici sta podobi, ki

ju želita deliti z drugim. Zato tako razmerje samo v sebi nosi dramatično napetost, ki se pojavi že med osebo in njeno izboljšano virtualno različico. Med obema svetovoma prej ali slej zazijajo razpoke, in ko so prevelike, se dvojnost s treskom zruši. Tega se Leo in Emmi (pa tudi drugi virtualni ljubimci) zavedata, zato sta njuna lika iskrena, kolikor gre, da bi bila razlika med virtualno in dejansko osebo čim manjša. In prav iskrenost naredi njuno, virtualno, razmerje privlačno. Tako kot vse v navideznem svetu je tudi ta iskrenost navidezna, ker zaradi narave sveta ne more biti popolna, in paradoks virtualnosti ostaja: je zares in simulacija hkrati. Igra, ki se jo želita igrati, kolikor dolgo bo mogoče, kajti tisto, kar jima ponuja in je v tem svetu izjemno in težko dosegljivo, je v tej igri zapisano že v pravilih. Igra iskrenosti, ki se jo igrata in ki se jo z njima igrajo vsi virtualni ljubimci, pa vendarle priča o nečem, kar samo igro presega – o želji po tej iskrenosti, po medsebojnem zaupanju, ki presega predsodke, s katerimi je obremenjena in omejena naša realnost. Ko se navidezni svet zruši v realni svet, je te igre neizpodbitno konec. Včasih pa lahko ta izkušnja rodi sadove tudi v realnosti. Virtualni ljubimci postanejo resnični partnerji.

game over.

*start again?**

* Konec igre. Nova igra?

VESNA PERNARČIČ

ROK VIHAR

KO ENA ČRKA ODLOČI

Naključje je hotelo, da sem se v zadnjem času precej ubadal s tem, kaj ljubezen je, in to prav s tem, kaj je ljubezen ob fizični odsotnosti ljubljenega objekta. Pod roke mi je prišlo par knjig, omenil bi Milivojevićevo *Formule ljubezni* in pa knjigo Richarda Davida Prechta *Ljubezen: kaotično čustvo*. Če se Milivojević posveti obrazložitvi tipov ljubezni in celo temu, katera ljubezen naj bi bila prava in zdrava, kar je na nek način razumljivo, saj je psihiater, pa se Precht dotakne teme z ene strani skozi prelet pojmovanja ljubezni skozi zgodovino, z druge pa ga vznemirja nemožnost, da se s temo opravi zaradi same narave ljubezni, ki je neenotna, dvojna, kontradiktorna, diskrepantna. Ali kot avtor nekje pravi: za bližino je potrebna distanca, istočasno si želimo vznemirjenja in strasti, obenem pa varnosti in harmonije. Ker sem v knjigi resnično užival, si bom privoščil še par citatov.

»Internet nikakor ni kraj množične osamljenosti. Namesto tega omogoča neverjetno število novih, povečini bežnih, vendar v svoji bežnosti sprejetih vezi. Le zelo malo človeških stikov v resničnem življenju

cilja na moč in trajnost; zakaj bi bilo na internetu kaj drugače? Kar velja za hladno izmenjavo interesov, velja tudi za vroče flirtanje: dolgoročnost zveze je bolj zaželen v utopiji kot v resničnosti. In romantična ljubezen se kaže kot ena od oblik komunikacije. Izgublja svoj patos neskončnosti: neskončna naj bi bila samo še čustva, ne pa več njihovo trajanje. Ravno današnje mladino zaznamuje oboje: hrepeneje in zavest o minljivosti.

V svoji knjigi *Der Code des Herzens (Šifra srca)* je Christian Schuldt ljubezen v dobi interneta modro analiziral in interpretiral: njene nove igre resnice in njen splet iz pričakovanj in pričakovanj pričakovanj. Zanj "internet ponuja najboljše predpostavke za izražanje individualnosti. Virtualni svetovi obljublajo neomejene možnosti in v varni anonimnosti lahko delujemo tako svobodno, kot v 'resničnosti' nikoli ne bi bilo mogoče.

Ravno hipermoderni internet se kaže kot del romantične tradicije. Anonimnost v elektronskih sporočilih in *chatih* vpliva na to, da si druge predstavljamo lepše in pametnejše, kot so v resnici, in da se tudi predstavljamo takšni, kot si želimo, da bi nas videli. To pomeni: idealiziranje je zapovedano. Zaljubljenost v nevidnega tujca je lahko večja od zaljubljenosti v partnerja iz mesa in krvi. To idealiziranje pomeni po eni strani tveganje, ker vodi k pretiranim pričakovanjem. Vendar pa je tudi izrazito romantično in pomeni tako rekoč vrnitev k tradicionalnim ljubezenskim vzorcem. Na medmrežju se telesna

združitev ne zgodi na začetku, temveč na koncu spoznavanja. Če se današnje zveze porajajo predvsem v posteljah, ljubezenska igra na internetu ni nujno na prvem mestu. S tega vidika lahko skoraj govorimo o vrnitvi k platonskemu ljubezenskemu idealu.”«

Sedaj pa k besedi. Če mnogokrat slišimo stavek »ena slika pove več kot tisoč besed«, ki na nek način Besedo omalovažuje oziroma govori o nezmožnosti njene popolne predstavitve česarkoli že, lahko jaz mirno rečem: »ena beseda ustvari več kot tisoč slik«. Videna podoba je natančno ta, neizprosno dokončna, v njej lahko vidimo vedno več, ko jo gledamo, vendar je še vedno neizprosno samo *ta* podoba. Medtem ko beseda sproža nam lastne, osebne, popolnoma *naše* podobe. Vsekakor pa podobnost med obema obstaja, obe, slika, podoba, in pisana beseda bivata v prostoru zunaj časa, za razliko od filma ali glasbe. Naše imaginacije, čustva se hranijo z nam lastnim, želenim trajanjem v času, medtem ko je ta čas pri filmu, glasbi neizprosno zafiksiran. V nas sicer lahko izzvevata vtis, občutje. V sliko, kip, besedo, verz lahko zremo poljubno dolgo, *to je*, eksistira tudi v temi zunaj časa. In če se strinjamo s tem, da nas jezik osebno določa, se tu odpre neskončen prostor interpretiranja jezika *drugega*, prostor napačnih pričakovanj, upov, nesporazumov, ki jih v živem dialogu lahko zlahka presežemo. In zato na prvi pogled sicer malce pocukran stavek Daniela Glattauerja »Pisanje je kot poljubljanje, samo brez ustnic« kar drži. Naša golobčka si soustvarjata romaneskno bogat svet podob, ki jih omogoča le pisni jezik. Te podobe

so ne-končne, projekcija sebe v drugega, kar ljubezen, zaljubljenost, v veliki meri je, namreč projekcija lastne predstave na objekt želje je pri tovrstnem dopisovanju z nam neznano osebo dosti manj obremenjena z blokadami in omejitvami, ki si jih pri živem stiku nezavedno postavljamo. Neskončna možnost imaginiranja, ki nam je dana, v pričujočem romanu sicer zelo romantična, na trenutke infantilna in pocukrana, skoraj brez asociacij na čutno, telesno, pa vseeno usodno poseže v resnični svet, saj povzroči, sicer najbrž že prej latentno prisotno, tujost med protagonistko in njenim možem. In TO naredi Beseda. Eros se preseli iz telesnega v duhovno, razum pa si izmišljuje vedno nove razloge, da do srečanja med »zaljubljenecema« ne pride. Vendar je sodobna nevroznanost z Libetovim poskusom dokazala, da svobodna volja ne obstaja, obstaja le svobodna ne-volja, lahko se odločimo le, da česa ne storimo, v tem malem prostoru, ki baje traja dve desetinki sekunde, smo svobodni. In v tem polju delujeta naša dopisovalca. Dokler jima sperma ne zalije možganov in se odločita za srečanje.

Pa še nekaj stavkov o knjigi. Dotaknil se bom zame najbolj zanimivega, ostalo bom pustil ob strani. Opravka imamo z dvema sorodnima dušicama, njim, ki se zaveda manka razumljenosti, močno in boleče skozi odnos, ki ga ima s svojo vednoznavsakokratno punco, in njo, živečo podobo idealne popolnosti. Medtem ko on njo hoče, čeprav to spretno pakira v celofan, ona tega, da ga hoče, sicer ne ve oziroma se tega boji ali pa se morda nezavedno spreneveda, kdo bi vse vedel? Vendar pa igrice

rajcanja zadobijo demonično moč in zaobidejo mehanizme kontrole. Emma, živeča v neskončni sreči skoraj božje družine, kjer je vse idealno, celo 'njeni' otroci, tako krasni, so prišli kot mana, brezmadežno in brez umazanega fuka. Dokler ... Ko se zave, da obstaja sadež spoznanja, in se odloči, da si ga vzame, ne glede na posledice, takrat se vmeša Bog, njen mož, ki seveda ve vse. Dejavno poseže v zgodbo in se obrne na Lea, roteče, proseče, a hkrati tudi zavezujoče, sam mu sicer dovoli, da jo lahko tudi pofuka, vendar samo enkrat. In ker je Bog, ljubezen pa vojna, seveda tudi ve, sam pri sebi, da za to ni nobenega jamstva. Namreč, da bo vse ostalo samo pri enem fuku, potem pa adijo in nazaj v idilo. In zato se tudi obnaša človeško in brezkompromisno egoistično. Težko bi namreč našli koga, ki ljubljeno osebo prepusti drugemu, ker misli, da je le-ta zanj boljši. Saj zase smo najboljši vedno mi sami, več ali manj. Ali ni Einstein nekoč rekel: če bi na pladenj položili sto glav, od genija pa do norca, in vsakemu dali možnost, da vzame, katero hoče, bi vendarle vzel vsak svojo. In zato mož svojo Emmo pospremi z »Lepo se imej, EMMI«, z besedo, s katero jo imenuje le Leo. Ja, včasih za zmago v vojni zadostuje že ena črka, niti cela beseda ni potrebna. Pa da ga jebeš.

DANIEL GLATTAUER O LJUBEZNI

Gospod Glattauer, [...] kje se skrivate? So vas vreščee bralke na vaši bralni turneji (ki je zaradi histerije okrog vas postala malodane čašče-nje v duhu pop koncertov) zadušile s poslednjim veličastnim krikom? Vi pa se niste branili, ker bolehate za kronično prijaznostjo? [...]

Gospa Gerstberger, dober dan. Tukaj sem! Lepo od vas, da vas skrbi zame, ampak z mano je vse v redu. Res je, na mojem bralnem nastopu v Schauspielhausu na Dunaju je nekaj mladenk vreščalo. Morda so ena drugo pohodile. Toda med poslušalci je zdaj spet vse mirno. Glede moje kronične prijaznosti pa tole: Prijazno od vas, da tako gledate na to. Ja, trudim se. Rad bi bil prijazen človek. Poleg tega sem svojim bralcem neskončno hvaležen, da imajo radi moje knjige. Kdor ima rad moje knjige, ima rad mene. In ljudi, ki me imajo radi, imam rad tudi jaz. Rad imam. Rad imaš. Rad ima. Rada ima. Rado ima. Radi imamo. Radi imate. Radi imajo. Vsi imajo radi sebe in druge. Ali ni lepo? [...]

Gospod Glattauer, ko sem se po najinem pogovoru o ljubezni in knjigah o ljubezni po nekaj kozarcih rdečega vina vrnila v hotel, sem se spota-knila čez puhasto rjavo preprogo in se pri tem spomnila, da bi morala reči še kaj o 'padanju'. Pa ne o takem po nekaj kozarčkih, ampak o angleškem 'to fall in love'. Ste že kdaj pomislili, da res kar nekako pademo v svojo ljubezensko zgodbo? [...] Je ljubezen res nekaj, kar se zgodi z nepri-čakovano nerodnostjo? Je intenzivna ljubezen nenaden in silovit skok? Ali prej zložno padanje, ki se počasi bliža neznanemu pristanku?

Zanimiva študija o ljubezenskem 'padanju', **gospa Gerstberger!** Mislim, da imate prav. V ljubezen zdrsimo, se opotečemo, prekucnemo. Za nami se s treskom zapre pokrov. (Ki nas pogosto kresne po glavi in nas ohromi, lahko tudi za več let.) Ampak niste opisali mojega pojmovanja ljube-zni; to pride veliko pozneje (ali tudi ne) in pomeni nekaj čisto drugega. Govorite o zaljubljanju, zaljubljenosti, najbolj razburljivi, četudi želodčno najbolj neprijetni prostočasni dejavnosti človeštva. Predpone so zelo za-hrbtne, nič dobrega ne obetajo. Narediva preizkus s predponskimi bese-dami. Katerih se spomniva na hitro? Porabiti, pozabiti, pogrešati, potoni-ti, zapraviti, zapustiti, zanemariti, izgubiti, izginiti. Po, za, iz, presneto. Ne bo ničesar pozitivnega, konstruktivnega? V redu: zaupanje. Dobro se sliši, toda na čem temelji? Na trenutnih vtisih? Na zaljubljenosti druge-ga? Na trhlem upanju, da vzajemnega osrečevanja ne bo nikoli konec in bosta oba, opotekajoča se od zaljubljenosti, našla v skupni vsakdan?

Zaljubljeni tvega, se izroča, jemlje v zakup nevarnost, da bo zašel. Zakaj to počne? – Ker ne more drugače? Ne. Ker noče drugače. Ker hoče čutiti. Ker je to najlepši in najmočnejši občutek tudi potem, ko živi le še v našem spominu. Ko je bil namreč resničen, smo ob njem sanjali o večnosti. [...]

Gospod Glattauer, [...] kako (ne)pomemben je seks? In: Zakaj priletne moške privlačijo mlada dekleta? [...]

Gospa Gerstberger, [...] tako lepo ste vprašali. Kako (ne)pomemben je seks? Veliko bolj nepomemben, kot pa si mislijo priletni moški, ki jih vleče k mladim dekletom. (Vsaj za mlada dekleta.) Pa vendar: da neko ga vleče k nekemu, že ni nič slabega. Pa tudi to ne, da hoče kdo seksati z vsem, kar leze in gre, zaradi mene tudi vsako uro. (No, 'leze' tukaj morda ni najbolj primerno.) Ampak, lepo vas prosim, kaj je seks za moške (na žalost za večino)? Dotikanje, čutenje, občutek sreče in nežnosti? Obdanost? Spojenost s telesom ženske, ki jo ljubijo? Nepojmljivo vzajemno vzburljanje, ko hkrati vklopimo vsa čutila (ne, dvakrat toliko čutil, ker so zraven še partnerjeva)? Stik, najtesnejša možna bližina, dih drugega na svoji koži, gomazenje v konicah prstov, najmanjša oddaljenost dveh src, ki, vsaj tisti hip, bijeta eno za drugo? Nato pa želja, da bi ustavil čas, ker ni močnejšega izraza iskrenosti?

Ampak ne, tako imenovani »dober seks« je z moškega stališča sistematično gnanje do »vrhunca«, gre za zahtevo po priznanju, občudovanju, za imponiranje, razkazovanje moči. Trepljanje nenehno pod-

hranjenega ega. Zgoraj omenjeni priletni moški bi radi še enkrat začeli, bili še enkrat tako mladi in drzni kot v svojih sanjskih predstavah, mlademu dekletu (v najboljšem primeru od vseh poželeni lepotic, kultivirani, najraje neizkušeni, v vsakem primeru pa naivni, sicer to ne deluje) bi radi pokazali svet, dokazali, kaj vse znajo, se še enkrat pretvarjali, da so gonilo življenja in imajo v rokah vse niti.

In kaj si želijo mlada dekleta? Da jih ljubijo, si jih želijo, jih razvajajo, skrbijo zanje, jim dvorijo, jih obletavajo, nosijo na rokah. Hočejo se po nekom ravnati. In to tudi počnejo. Na začetku. Nato pa se vedno večkrat ozrejo po drugih. In sčasoma pogledajo stran. Priletni moški so kmalu tam, kjer so bili malo prej z enako staro nekdanjo ženo, sredi vsakdana. Z malo sreče in po možnosti veliko denarja si najdejo naslednje mlado dekle in za kratek čas spet zaigrajo junaka. Ja, gospa Gerstberger, kakšen je recept, da z isto osebo ostaneš takoo dolgo? 1. Če gre zlahka, samo enkrat. 2. Tega ne moreš sam. 3. Bližina. 4. Ne smete se nehati pogovarjati. 5. Zavedanje, da razmerje iz strasti preraste v prijateljstvo in zavezništvo, ki je prav tako oziroma šele takrat prava 'ljubezen'. 6. Sreča. [...]

Gospod Glattauer, [...] je zvestoba nujno znamenje ljubezni? Kje se začne prevara?

Gospa Gerstberger, [...] zvestoba. Težko vprašanje. Če že na začetku ničesar ne prikrivate, drugemu pokažete svoj pravi obraz, morate ostati resnično zvesti samo (še) enemu človeku: samemu sebi. Že to je

dovolj težko. Ne ljubimo namreč, ker bi bili zvesti, ampak smo zvesti, ker ljubimo. Če ljubimo, ljubimo – pri tem ni potrebna garancijska izjava. Če ne ljubimo (več), ne ljubimo več. Tukaj tudi 'zvestoba' ne pomaga, postane samo dolžnost. In v nekem trenutku vodi v ...

Prevaro. Ja, kje se pravzaprav začne? Ne, ne pri misli nanjo (potem bi bili vsi prešuštniki), temveč pri notranji pripravljenosti. Ko je ta v nas, ji zunanja pripravljenost ob prvi priliki voljna sledi. Prevara je, ko storimo nekaj, česar drugi ne samo ne sme izvedeti, temveč ga – tukaj pa sta dve možnosti: a) prizadene, žali, mu škoduje in ga ponižuje, ne da bi za to vedel, ali b) bi ga prizadelo, žalilo, mu škodovalo in ga poniževalo, če bi za to vedel.

Nobena prevara ni, če se dva dogovorita, da lahko vsak počne, kar ga je volja, dokler drugi tega ne bo občutil. – Ampak, gospa Gerstberger, povejte mi za eno samo razmerje, kjer je to delovalo?

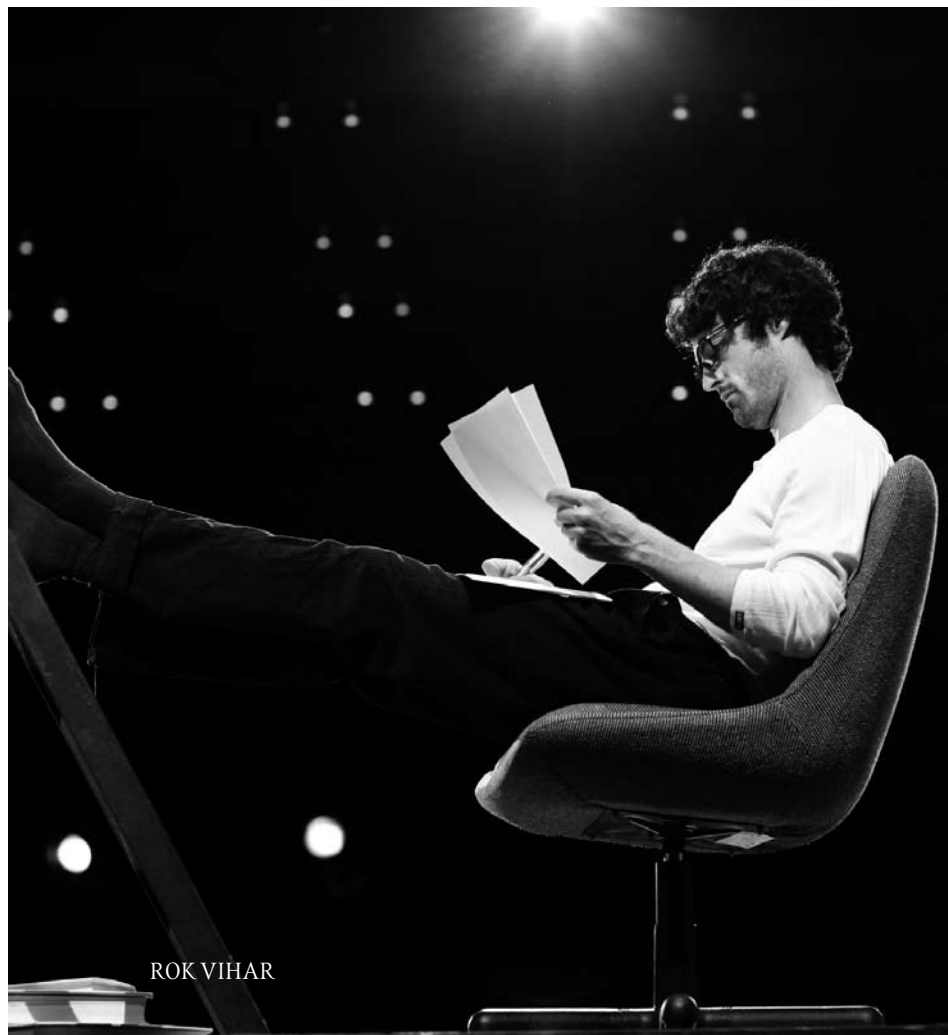
Izmenjava e-sporočil: Daniel Glattauer o ljubezni

Napisala: Beatrix Gerstberger

Vir: *Brigitte*, št. 13/09, 27. 5. 2009

Izbrala: Lučka Jenčič

Prevedla: Ana Grmek

ROK VIHAR

POGRNITI PRI ŽIVLJENJU V DVOJE NI POSEBNA UMETNOST

Süddeutschezeitung: Kako ste dobili zamisel, da boste napisali ljubezensko zgodbo v obliki e-sporočil? Se niste bali, da vam bodo očitali modno moderniziranje dobrega starega romana v pismih?

Glattauer: Ne, nisem se bal. Bil sem namreč povsem 'neveden', niti za hip nisem premišljeval o romanih v pismih, ne o starih ne o sodobnih. Šele pozneje so me vedno znova opozarjali na šolsko čtivo *Trpljenje mladega Wertherja*. Sodobni e-romani drugih avtorjev me niso preveč zanimali. Preizkusil sem, ali bi se moja načrtovana ljubezenska zgodba lahko začela virtualno, nato pa me oblika ni več izpustila iz krempljev, niti po koncu prve knjige *Proti severnemu vetru*. Torej ji je moralo slediti še nadaljevanje *Vsakih sedem valov*.

Süddeutschezeitung: Kako bi pojasnili pojav, da se lahko z izmenjavo napisanega tako neverjetno zblížamo?

Glattauer: Prvič smo bolj neposredni in izbiramo drznejše besede. Ne vidimo namreč zgroženega obraza prejemnika. Poleg tega nas domišljija odpelje čez meje, ki jih pri srečanjih v živo šele po dolgem času, če sploh kdaj, prestopimo. Oba junaka sta se med drugim zaljubila tudi v svojo predstavo, kar vliva pogum za odkritost. To pa krepi bližino.

Süddeutschezeitung: Ste človek, ki pogosto raje napiše pismo (v digitalni obliki), namesto da bi se z nekom pogovoril?

Glattauer: Pred petimi meseci bi vam odgovoril: Ja, vsekakor! Zdaj pa delam komaj še kaj drugega, kot da hodim na branja svoje knjige in odgovarjam na e-sporočila. Človeku prične zmanjkovati moči. Velikokrat se je prijetneje pogovoriti. Ob tem ni treba toliko razmišljati. Vsaj tako se zdi. Iz e-sporočila je mogoče narediti pravo znanost. S tem pa izgubljam veliko časa.

Süddeutschezeitung: Pogosto slišimo pritožbe, da kratka sporočila in e-sporočila spreminjajo način in predvsem kakovost našega komuniciranja. Ali to drži?

Glattauer: Ne verjamem. Osiromašeni jezik vedno bolj slaboumnih televizijskih programov se mi zdi veliko nevarnejši. Seveda: Kratko

sporočilo le redko zastavimo kot literarno mojstrovino, ampak s tem, da povemo (napišemo) nekaj s svojimi besedami, zagotovo ni nič narobe. Pri e-sporočilih je, kot vemo, mogoče tvoriti tudi cele stavke in celo uporabljati velike začetnice.

Süddeutschezeitung: Ste globoko v srcu romantik?

Glattauer: Seveda, in za to sploh ni treba iti tako globoko. Zlahka pričnem sanjariti, sploh ob dobri glasbi. Pri filmih padam na kič in se nagibam k sentimentalnosti. Če se dva najmeta, lahko vedno računata na solzo ali dve z moje strani.

Intervju o ljubezenskem romanu: Pogrnuti pri življenju v dvoje ni posebna umetnost

Napisala: Nina Berendonk

Vir: *Süddeutschezeitung*, 14. 4. 2009

Izbrala: Lučka Jenčič

Prevedla: Ana Grmek

Alen Jelen režiser

Alen Jelen se je rodil v Mariboru, kjer je končal osnovno in srednjo šolo. Po končani Srednji šoli pedagoške in kulturne usmeritve se je leta 1991 vpisal na AGRFT v Ljubljani in diplomiral iz dramaturgije. Leta 2001 se je vpisal še na študij gledališke in radijske režije. Leta 2007 je pripravil diplomsko predstavo *Nora Nora* avtorja Evalda Flisarja ter radijsko igrro *Dr. Faust* in leta 2008 diplomiral iz gledališke in radijske režije.

Od leta 2000 umetniško vodi ŠKUC gledališče. Zaposlen je na RTV Slovenija kot režiser (prej dramaturg ter novinar). Radijsko kariero je začel na Radiu Koper kot napovedovalec; leta 1997 se je pridružil uredništvu jutranjega in nočnega programa RTV Slovenija pod vodstvom Alenke Dakič. Vrsto let je vodil nočni program in pripravil

štirideset nočnih portretov starejših slovenskih gledališčnikov. Od leta 2003 je delal na tretjem programu nacionalnega radia. Urejal je oddaji *Odprti termin* in *Dvignjena zavesa*. Zdaj je zaposlen v uredništvu igranega programa Radia Slovenija.

Leta 2011 je prejel **bršljanov venec Združenja dramskih umetnikov Slovenije** za gledališko in radijske režije v letu 2010. Poleg številnih režij radijskih iger je v zadnjih dveh letih zrežiral zelo uspešne uprizoritve, ki so bile zaradi svoje tematike obravnavanja »mejnih tem« in uprizoritvene subtilnosti deležne pozornosti in pohval tako pri kritikih kot pri občinstvu. Mednje sodijo uprizoritve *Vincent River* Philipa Riddleya (ŠKUC gledališča in gledališča GLEJ, sezona 2007/2008), *Let v Rim* Mihe Mazzinija (MGL in Gledališče GLEJ), *Sinko* Hávvarja Sigurjónssona (ŠKUC gledališče in Gledališče Glej) v sezoni 2008/2009), *Misterij žene* Tamare Doneve (ŠKUC gledališče) in *Družba na poti* Toma Daltona Bidwella (MGL in ŠKUC gledališče) v sezoni 2010/11.

Fotografija: Peter Koštrun

MESTNO GLEDALIŠČE PTUJ

Mestno gledališče Ptuj – Ptuj City Theatre

Slovenski trg 13, 2250 Ptuj, Slovenija

Telefon 02 749 32 50 (tajništvo in blagajna) Telefaks 02 749 32 51

info@mgp.si, www.mgp.si

Blagajna je odprta vsak delavnik od 9. do 13. ure (ob sredah do 17. ure)
in uro pred predstavo.

Peter Srpčič, direktor; peter.srpcic@mgp.si

Ana Strelec Bombek, organizatorica in koordinatorka kulturnega programa;
ana.strelec@mgp.si

Simon Puhar, vodja tehnike in lučni mojster;
simon.puhar@mgp.si; tehnika@mgp.si

Petra Kurnik, pisarniška referentka; tajnistvo@mgp.si

Andrej Cizerl Kodrič, odrski mojster; tehnika@mgp.si

Irena Meško, scenska garderoberka; tehnika@mgp.si

Danijel Vogrinc, tonski mojster; tehnika@mgp.si

Člani Sveta zavoda Mestnega gledališča Ptuj: **Lidija Majnik (predsednica)**,

Franjo Rozman, Peter Pribožič, Franc Mlakar, Robert Križanič,

Branka Bezeljak, Ana Strelec Bombek

Za gledališče **Peter Srpčič**

PREŠERNOVO GLEDALIŠČE KRANJ

Javni zavod Prešernovo gledališče Kranj

Glavni trg 6, 4000 Kranj, www.pgk.si, pgk@pgk.si

Tajništvo 04 280 49 00 Faks 04 280 49 10

Blagajna 04 20 10 200, blagajna@pgk.si

Urnik blagajne: od ponedeljka do petka od 10.00 do 12.00,
ob sobotah od 9.00 do 10.30 ter uro pred začetkom predstav

Direktorica **Mirjam Drnovšček**

04 280 49 12, mirjam.drnovscek@pgk.si

Vodja umetniškega oddelka in dramaturginja **Marinka Poštrak**

04 280 49 16, marinka.postrak@pgk.si

Marketing in odnosi z javnostjo **Janez Vencelj**, 04 280 49 18; info@pgk.si

Koordinator programa in organizator kulturnih prireditev **Robert Kavčič**

04 280 49 13, robert.kavcic@pgk.si

Poslovna sekretarka **Gaja Kryštufek**, 04 280 49 11, pgk@pgk.si

Blagajničarka **Jelka Lokar**, 04 20 10 200, blagajna@pgk.si

Lučni mojster **Drago Cerkovnik** Garderoberka **Bojana Fornazarič** Frizer in masker **Matej Pajntar** Inspicienti **Ciril Roblek, Bojan Hudernik** in Jošt Cvikl Tonski mojster **Robert Obed**
Odrski tehniki **Simon Markelj, Janez Plevnik** in **Robert Rajgelj** Čistilka **Asima Avdić**

IGRALSKI ANSAMBEL

Vesna Jevnikar, Peter Musevski, Vesna Pernarčič, Pavel Rakovec, Darja Reichman,

Vesna Slapar, Aljoša Ternovšek, Borut Veselko in Matjaž Višnar

STROKOVNI SVET PGK:

Alenka Bole Vrabc (predsednica), **Vesna Jevnikar, Vasja Predan, Darja Reichman**

SVET PGK:

Erna Ambrožič, Stanislav Boštjančič, Drago Cerkovnik, Andrejka Majhen, Nataša Robežnik

Gledališki list javnega zavoda Prešernovo gledališče Kranj

Sezona 2011/2012, številka 1

Za izdajatelja **Mirjam Drnovšček** in **Peter Srpčič**

Urednica **Marinka Poštrak** Lektorica **Mateja Dermelj** Oblikovalka **Tanja Radež**

Priprava **Alten10** Fotografije: **Mare Mutič** in **Tania Mendillo** (plakat in naslovnica
gledališkega lista) Tisk **Tiskarna Žnidarič**

Nastanek predstave so omogočili:

MESTNA OBČINA KRANJ

MESTNA OBČINA PTUJ

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Za pomoč se zahvaljujemo:

VEČER

Gorenjski Glas